

1. Internationale samenwerking in strafzaken*1.1. REGELGEVING**1.1.1. SECUNDAIRE RECHTSHULP IN STRAFZAKEN*

De Wet van 9 december 2004 betreffende de wederzijdse internationale rechtshulp in strafzaken en tot wijziging van artikel 90ter van het Wetboek van strafvordering (*B.S.* 24 december 2004).

De doelstellingen van deze wet bestaan er niet alleen in het Belgisch recht in overeenstemming te brengen met de Overeenkomst van 29 mei 2000 betreffende de wederzijdse rechtshulp in strafzaken tussen de lidstaten van de Europese Unie (*P.B.C* 197/1 van 12 juli 2000), maar ook in het formuleren van enkele algemene beginselen van rechtshulprecht. Zij bevat derhalve een aantal innovaties t.o.v. de vigerende Belgische rechtshulppraktijk. De belangrijkste daarvan zijn:

- de mogelijke tenuitvoerlegging van een rechtshulpverzoek t.b.v. een staat waarmee België niet door een verdrag is gebonden (art. 4). Algemene voorwaarde is een "wederzijdse verbintenis van goede samenwerking", voor het aangaan waarvan de FOD Justitie zal instaan (art. 4, §1). Ook bijzondere voorwaarden moeten vervuld zijn: de tenuitvoerlegging van het verzoek mag de soevereiniteit en andere wezenlijke belangen van België niet aantasten (art. 4, §2, 1°), politieke misdrijven of daarmee samenhangende misdrijven naar Belgisch recht worden uit de rechtshulp uitgesloten (art. 4, §2, 2°), de buitenlandse procedure mag geen discriminerend karakter hebben (art. 4, §2, 3°) en bedreiging met de doodstraf mag niet voorhanden zijn (art. 4, §2, 4°). Deze laatste voorwaarde is evenwel facultatief: tenuitvoerlegging is mogelijk wanneer redelijkerwijze kan aangenomen worden dat zij het risico op doodstraf kan verminderen of gevraagd wordt op verzoek van de verdachte of beklaagde.

- de juridisering van de rechtshulpprocedure wordt bevorderd door de afschaffing van de

machtiging van de minister van justitie o.g.v. art. 873, tweede lid Ger.W., in de betrekkingen met de lidstaten van de Unie. Deze regel geldt niet ingeval rechtshulp wordt geweigerd om een van de in art. 4, §2, eerste lid, 1° of 2°, bedoelde redenen (art. 5).

- de mogelijkheid wordt geschapen een verzoek tot rechtshulp in België ten uitvoer te leggen volgens de door de buitenlandse overheden uitdrukkelijk vermelde procederegels, op voorwaarde dat die regels de fundamentele rechten niet beperken en geen afbreuk doen aan enig ander grondbeginsel van het Belgisch recht (*forum regit actum*; art. 6).

- wat de rechtshulpmodaliteiten zelf betreft, biedt de wet een juridische grondslag voor het instellen van gemeenschappelijke onderzoeksteams (art. 8) en voor het afluisteren van privé-telecommunicaties door een bevoegde buitenlandse overheid (art. 14, §6).

- het gebruik voor de Belgische rechtbanken van in het buitenland verzameld bewijsmateriaal wordt duidelijk afgebakend (art. 13).

Opmerkelijk is dat de regering preciseert dat de wet slechts een voorlopig karakter heeft: zij zal gelden zolang "het allesomvattend werk over justitiële samenwerking in strafzaken" niet is afgerond.

De Wet van 24 februari 2005 houdende instemming met de Overeenkomst tussen het Koninkrijk België en het Koninkrijk Marokko betreffende de wederzijdse rechtshulp in strafzaken, ondertekend te Brussel op 7 juli 1997 (*B.S.* 29 april 2005).

Deze overeenkomst actualiseert, uitsluitend wat de wederzijdse rechtshulp in strafzaken betreft, de overeenkomst betreffende uitlevering en wederzijdse rechtshulp en het Aanvullend Protocol van 27 februari 1959 daarbij (*B.S.* 14 januari 1961). Het uitleveringsluik ervan blijft tussen beide staten onverkort van toepassing. Niet-tegenstaande de recente datum ervan betreft het nog een vrij klassiek verdrag met handhaving van de uitsluiting van zuiver militaire en politieke misdrijven (art. 2, 1°), van de regel *locus regit actum* (art. 4) en behoud van de overzending langs diplomatieke weg van de ambtelijke

opdrachten (art. 14). Wel is de Overeenkomst eveneens van toepassing in fiscale strafzaken (douane en accijnzen, directe of indirecte belastingen en deviezencontrole; art. 1, 2°).

1.1.2. PRIMAIRE RECHTSHULP IN STRAFZAKEN

De Wet van 26 april 2005 houdende instemming met het Aanvullend Protocol bij het Europees Verdrag inzake de overbrenging van gevonnisse personen, gedaan te Straatsburg op 18 december 1997 (*B.S.*, 14 juni 2005).

Bedoeld Protocol strekt ertoe het basisverdrag van 21 maart 1983 aan te vullen wanneer:

- de gevonnisse persoon zich vrijwillig begeeft naar het grondgebied van zijn Staat van herkomst (art. 2).
- de gevonnisse persoon het voorwerp is van een bevel tot uitzetting of uitwijzing wegens zijn veroordeling (art. 3).

De Wet van 26 mei 2005 tot wijziging van de Wet van 23 mei 1990 inzake de overbrenging tussen Staten van de gevonnisse personen en van de Wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen (*B.S.* 10 juni 2005).

Onder deze onschuldige betiteling innoveert onderhavige wet vrij ingrijpend, zoals reeds blijkt uit de vervanging die zij bewerkt in het opschrift van de wet van 23 mei 1990 inzake de overbrenging tussen Staten van de gevonnisse personen. Deze laatste wordt thans "Wet inzake de overbrenging tussen Staten van veroordeelde personen, de overname en de overdracht van het toezicht op voorwaardelijk veroordeelde of voorwaardelijk in vrijheid gestelde personen, en de overname en de overdracht van de tenuitvoerlegging van vrijheidsbenemende straffen en maatregelen" (art. 2). Zij wordt daarenboven aangevuld met een nieuw hoofdstuk V "de overname en de overdracht van het toezicht op personen die voorwaardelijk veroordeeld of voorwaardelijk in vrijheid zijn gesteld", met een hoofdstuk VI "de tenuitvoerlegging in België van in het buitenland opgelegde vrijheidsbenemende straffen en maatregelen" en met een hoofd-

stuk VII "de tenuitvoerlegging in het buitenland van in België opgelegde vrijheidsbenemende straffen en maatregelen". Uit deze wijzigingen en aanvullingen wordt duidelijk dat de inhoud van de wet niet beperkt blijft tot de verdere implementatie van het Overbrengingsverdrag en diens aanvullend Protocol. De nieuwe akte werkt integendeel vier onderscheiden rechtshulpmodaliteiten in detail uit:

- hij maakt het mogelijk een veroordeelde die tevens het voorwerp uitmaakt van een verwijderingsmaatregel zonder diens instemming over te brengen. Wel wordt de mening van de veroordeelde door de regering in aanmerking genomen (art. 5bis);

- hij opent de mogelijkheid om het toezicht op voorwaardelijk veroordeelde of voorwaardelijk in vrijheid gestelde personen hetzij over te nemen van, hetzij over te dragen aan een partij bij het Europees Verdrag betreffende het toezicht op de voorwaardelijk veroordeelde of in vrijheid gestelde personen, aangenomen te Straatsburg op 30 november 1964 (*B.S.*, 31 oktober 1970). Voormeld instrument was weliswaar bekrachtigd, doch nog niet geïmplementeerd en derhalve feitelijk tot heden niet vatbaar voor toepassing (art. 15-16);

- hij biedt de grondslag voor de overname en de overdracht van de uitvoering van vrijheidsbenemende straffen en maatregelen in drie welbepaalde gevallen (art. 10-20), waaronder de nieuwe hypothese van art. 6, 4° van de wet van 19 december 2003 betreffende het Europees aanhoudingsbevel (*B.S.*, 22 december 2003). Het principe *non bis in idem* wordt geregeld in art. 16, het probleem van verstekvonnissen in art. 17.

Ten gevolge van deze wet wordt de primaire rechtshulpverlening voor en door België eindelijk mogelijk.

De art. 21 tot 23 van de wet van 26 mei 2005 tenslotte dragen de hoofding "wijzigingen van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen". Zij vloeien voort zowel uit een parlementair initiatief als uit de wil het regeerakkoord uit te voeren waar dit laatste het probleem van de zgn. dubbele bestraffing van vreemdelingen - veroordeling *juncto* terugwijziging of uitzetting - beoogde op te

lossen. In toepassing van de nieuwe artikelen kunnen veroordeelde vreemdelingen die hier zijn geboren, opgegroeid of hier hun familiaal leven leiden alsook erkende vluchtelingen niet worden teruggewezen noch uitgezet uit het Rijk. Uitzonderingen zijn voorzien in geval van ernstige aanslag op de openbare orde of op de veiligheid van het land.

1.2. RECHTSpraak: HET ARREST VAN HET ARBITRAGEHOF D.D. 13 JULI 2005 (B.S. 1 AUGUSTUS 2005)

Dit arrest behandelt het beroep tot gehele of gedeeltelijke vernietiging van de wet van 19 december 2003 betreffende het Europees aanhoudingsbevel (*Panopticon*, 2004, 110-112), ingesteld door de v.z.w. Advocaten voor de Wereld.

M.b.t. de ontvankelijkheid van het beroep tot vernietiging oordeelt het Arbitragehof dat een wet, die de tenuitvoerlegging van een Europees aanhoudingsbevel regelt, van die aard is dat zij het maatschappelijk doel van de v.z.w. Advocaten voor de Wereld - de ondersteuning en bevordering van de rechtsstaat, de eerlijke procesvoering en de mensenrechten - ongunstig kan raken.

Ten gronde hebben twee middelen van de verzoekende partij het Arbitragehof ertoe geleid aan het Hof van justitie van de Europese Gemeenschappen twee prejudiciële vragen te stellen.

Het eerste middel is afgeleid uit een schending van de art. 10 en 11 van de Grondwet *juncto* de art. 36 en 168 ervan: de wet van 19 december 2003 betreffende het Europees aanhoudingsbevel werd immers ingevoerd conform het kaderbesluit van de Raad van de Europese Unie 2002/584/JBZ van 13 juni 2002 betreffende het Europees aanhoudingsbevel en de procedures van overlevering tussen de lidstaten, terwijl volgens art. 34 van het E.U.-Verdrag die materie - een nieuwe samenwerkingsmodaliteit in strafzaken - door een overeenkomst had moeten geregeld worden. Bovendien zou de omzetting van het kaderbesluit in het Belgisch recht de beslissingsbevoegdheid van het Parlement - waarborg voor de Belgische rechtsonderhorige - geschonden hebben. De bij dit middel aansluitende prejudiciële vraag luidt als volgt: "Is het kaderbesluit van de Raad van de Europese Unie

2002/584/JBZ van 13 juni 2002 betreffende het Europees aanhoudingsbevel en de procedures van overlevering tussen de lidstaten, in overeenstemming met artikel 34, lid 2, onder b), van het Verdrag betreffende de Europese Unie, volgens hetwelk kaderbesluiten enkel kunnen worden aangenomen voor de onderlinge aanpassing van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen van de lidstaten ? "

Het overige middel is afgeleid uit een schending van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet en gericht tegen art. 5 van de bestreden wet. Het eerste lid daarvan erkent de voorwaarde van de dubbele incriminatie: de tenuitvoerlegging van het Europees aanhoudingsbevel wordt geweigerd wanneer de feiten waarop het bevel betrekking heeft krachtens het Belgisch recht niet strafbaar zijn. Het tweede lid zou er evenwel, volgens de verzoekers, van afwijken zonder objectieve en redelijke verantwoording : voor een reeks misdrijven zou die vereiste immers vervallen wanneer op de feiten in de uitvaardigende Staat een maximumstraf van ten minste drie jaar vrijheidsberoving is gesteld. Er geldt dus een bijzondere regeling voor een reeks strafbare feiten die de beginselen van gelijkheid en niet-discriminatie, volgens de verzoekende partij zou schenden.

Dit middel rechtvaardigt, volgens het Hof, een tweede prejudiciële vraag : " Is artikel 2, lid 2, van het kaderbesluit van de Raad van de Europese Unie 2002/584/JBZ van 13 juni 2002 betreffende het Europees aanhoudingsbevel en de procedures van overlevering tussen de lidstaten, in zoverre het de toetsing van de vereiste van dubbele incriminatie afschaft voor de erin vermelde strafbare feiten, in overeenstemming met artikel 6, lid 2, van het Verdrag betreffende de Europese Unie, meer specifiek met het door die bepaling gewaarborgde legaliteitsbeginsel in strafzaken en met het beginsel van gelijkheid en niet-discriminatie ? ».

2. "Geïnternationaliseerde" tribunalen

Ten einde de straffeloosheid voor ernstige internationale misdaden te beletten lijkt de optie van de zgn. gemengde of geïnternationaliseerde hoven en rechtbanken de laatste jaren meer en meer relevant. Hiernavolgend wordt o.m. een